

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN
UTGIVEN AV FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET
❧ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ❧

ÅRGÅNG 11
SEPTEMBER
1924

PUB

ALLA DAMER BÖRA SE VÅRT STORSTILADE URVAL AV
KAPPOR, DRÄKTER OCH ULSTRAR

FÖR PROMENAD, SPORT OCH RESOR

KLÄNNINGAR i säsongens mest stilfulla modeller.

Dam-Linnevaror i finaste kvaliteter och mönster.

Paul U. Bergström ^{A/B}

74 DROTTNINGGATAN 74

:-:

DAMKONFEKTIONEN 1 tr.

Mathilda Staël von Holstein

Ledamot av Sveriges Advokatsamfund

Malmtorgsgatan 3, STOCKHOLM

Telefon: 244 88. Norr 244 19

Familjerätt. Hyresärenden.

Testamenten. Bouppteckningar.

*Förfrågningar från landsorten
besvaras omgående.*

Advokat

Eva Andén

Jur. Kand.

Led. av Sveriges Advokatsamfund.

Lilla Vattugatan 14, Stockholm

Tel. 75 76, 75 92, Norr 183 36

*Familjerättssaker, Testamenten,
Boutredningar, Hyressaker,
Rättegångar.*

*Juridiska uppdrag av alla slag.
Även skriftliga förfrågningar.*

FLICKORNAS YRKESUTBILDNING,

Rådgivare vid val av yrke.

Pris 1 Kr.

I bokhandeln eller å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, Stockholm.

Dr. ELIN BECKMAN, Hetluftinstitut

Hetluft, Diathermi, Konstgjord höglandssol, Massage.

Rheumatism, gikt, **nervsmärtor**, ledutgjutningar och stelheter, frostsador och börjande ålderdomsbrand, allm. kraftnedsättning etc.

Tel. 105 52

Barnhusgatan 12 Vardagar utom Lördagar, halv 3-4

Tel. 105 52

Under sommaren i Södertälje: Vard. 3-4. Tel. 1251.

Telefon

539

Malmö

Perslow's

Siden & Manu-

fakturaffär

Alltid nyheter i största urval

HERTHA

ÅRGÅNG XI

SEPTEMBER 1924

HÄFTE 7

För andra gången.

Det är andra gången de svenska kvinnorna gå till val till andra kammaren och själva kunna väljas till folkets representanter i riksdagen. När vi för tre år sedan prövade oss fram i valrörelsen hade vi nätt och jämt hunnit realisera för oss att vi verkligen voro röstberättigade och valbara, så ny var den länge omstridda rättigheten — och förpliktelsen.

Givetvis blev kvinnornas nya position som politiskt myndiga medborgare den gången ur alla möjliga synpunkter kommenterad och vad de gjorde eller icke gjorde noga påaktat. Nu skulle man få bevis på om de hade eller inte hade politiskt intresse. Skulle vedersakarna få triumferande håna ett lågt procenttal av kvinnliga väljare och kvinnornas vänner beklaga ett sviket hopp?

Emellertid hade det märkvärdiga skett att vedersakarna om möjligt ännu ivrigare än vännerna med alla tjänliga medel arbetade på att få in kvinnorna — d. v. s. dem som de litade på som anhängare av deras egna åsikter — i valrörelsen och som röstande. Gammal motvilja och ett nytt intresse kämpade en egendomlig strid.

Det faktum man efter valen hade

att peka på i fråga om kvinnornas aktivitet var att 47,1 proc. av kvinnorna deltagit i röstningen och att männens delaktighet visat 61,9 proc. Med andra ord, av de 1,692,972 valberättigade kvinnorna i Sveriges land hade 796,846 begagnat sin rösträtt, av de 1,536,388 männen hade 950,551 avlämnat sin röstsedel.

Inte illa marscherat kan väl rättvisligen sägas om kvinnorna vid detta deras första prov. Något vidare anfall på dessa förekom egentligen inte heller.

Valutgången hade emellertid ett annat faktum att framlägga i fråga om de nya politiska medborgarna. Fem av dem hade insatts i riksdagen.

Det procenttalet var avsevärt ofördelaktigare än det förra. Men var ja också betingat av på ett helt annat sätt komplicerade förhållanden än deltagandet i blotta valhandlingen.

En sammanställning av vissa siffror vidkommande kvinnorna ger emellertid en del att tänka på. Inom den stora valmanskåren som helhet dominera kvinnorna med ett mertal av omkring 100,000. De 1921 valda riksdagskvinnorna utgjorde ett försvinnande fåtal mot mängden av riksdagsmän.

Inför detta faktum känner man sig avgjort mindre belåten med kvinnornas aktivitet vid föregående val. Är det billigt acceptera att kvinnorna, som dock utgöra majoritetén, inte försäkra sig om en fylligare representation i riksdagen?

Det är inget abstrakt likställighetskrav som dikterar denna fråga, inte heller en önskan att vilja ha män och kvinnor som sådana stående mot varandra i skilda maktgrupper som kämpa om numerisk överlägsenhet. Frågan betingas helt enkelt därav att vi veta att kvinnorna i en del ting, som männen — naturligt nog — stå mera främmande för, äro experter och att de genom utslagsgivande inflytande med avseende på dessa skulle kunna tillföra samhället vissa värden. Enfaldig självgodhet ligger icke bakom detta påstående, det är det enkla konstaterandet av ett påvisbart faktum: att de tvenne parterna i ett av seder och lagar under långliga tider skarpt tudelat samhälle med nödvändighet kommit att i vissa avseenden besitta skilda erfarenhetsområden och att det är av godo för samhället självt att varje tillskott av insikt och bedömningsförmåga kommer till användning. En så vitt möjligt alla faser omfattande sakkunskap måste vara representerad i riksdagen till undvikande av varje ensidighet vid en frågas behandling.

Denna synpunkt måste de kvinnliga väljarna väl besinna och ha i gott minne att det till sist beror på dem själva om de befordra intresset att ha en något så när avvägd dubbelsidig, av män och

kvinnor bestående folkrepresentation. Politisk aktivitet är nu såväl deras rättighet som deras förpliktelse, och vad man begär av dem är att de till ett mot förra gången betydligt ökat procenttal deltaga i valen och därvid medverka till höjandet av procenten kvinnliga riksdagsmän. Givetvis bör denna aktivitet ha manifesterat sig redan i den förberedande valrörelsen, det hela beror till slut på placeringen av kandidaterna på partilistorna.

De skilda partierna ha tillsammans satt upp ett antal kvinnliga kandidater — man kunde önskat att detta skett i större utsträckning och delvis under lyckligare förutsättningar. Detta är nu ej att göra något åt. Må kvinnorna åtminstone såsom väljare visa att de vilja och kunna genom sitt antal mycket direkt tynga vågskålen till förmån för den eller den kandidaten.

Här finnes icke tillfälle att nämna de olika partiernas kvinnliga kandidater ute i landet. I Stockholm ha, så långt det är känt när detta skrives, fröken Bertha Wellin och fru Lilly Hellström, fröknarna Axianne Thorstenson och Bertha Koërsner, fruarna Agda Östlund och Signe Wessman uppställts av respektive allmänna valmansförbundet, liberala partiet och socialdemokraterna. De två av Stockholm förut i riksdagen insatta kvinnorna, fröken Wellin och fru Östlund, äro således under omval, och härtill ha fyra namn tillkommit, vardera representerande mycket goda krafter. Man önskar blott att de varit fördelaktigare placerade.

Kvinnliga akademikermötet i Kristiania.

Alla deltagare i I. F. U. W:s kongress i Kristiania 28 juli—1 aug. äro ense om att de bevistat ett möte, som varit ovanligt givande och som sent skall komma att glömmas. Dels var allt så väl ordnat för kongressen under denna soliga sommarvecka, dels, och just på grund härav, kunde den personliga samvaron och utbytet medlemmarna emellan bli synnerligen livligt och rikt.

Som inbjudare stodo gemensamt den danska, finska, norska och svenska föreningen av akademiskt bildade kvinnor, fast "de lokale forhold" gjorde att den norska arrangemangskommittén givetvis fick det tyngsta arbetet. De främmande gästerna voro hänryckta över det mottagande de rönte och visade sin förtjusning ej blott i ord utan också i handling: den amerikanska föreningen erbjöd i sin förtjusning ett stipendium, varom det offentliga tillkännagivandet just nu kommit oss till handa. Det kallas "Det skandinaviska stipendiet", till minne av kongressen i Kristiania, som ett tack till de fyra nordiska nationerna, och är ett resestipendium på tusen dollars för 1925—26, vilket kan sökas av medlemmar av I. F. U. W.

Kongressveckan kännetecknades av ett intensivt arbete, som försiggick i olika lokaler inom universitetet från tidigt på morgonen ibland till sena kvällen, och en lika intensiv sällskaplig samvaro i form av gemensamma luncher, middagar och utflykter. En dag

inbjödo danskor, finskor och svenskor till lunch centralstyrelsen samt den norska kommittén och styrelsen som ett tack för alla de personliga uppföringar dessa senare fått göra, och de fyra nordiska föreningarna gävo en gemensam, festlig välkomsthälsning på Grand Hotel för större delen av mötets över 300 deltagare. De strålande sommareftermiddagarna var man glad att, enligt anordningarna, få flykta med en färja till Bygdö eller upp till Frognersøteren för att mera privat fortsätta dagens diskussioner.

De viktigaste förhandlingsfrågorna voro sammanförda till två olika huvudgrupper, dels "The place of University women in the world's work", under vilken rubrik förekom diskussioner om möjligheten av nya arbetsområden för kvinnor, särskilt inom handel och industri, finansväsen och politik, dels I. F. U. W:s egna inre angelägenheter. Bland inledarna inom den förstnämnda gruppen märktes främst I. F. U. W:s ordförande professor Caroline Spurgeon, som ju för övrigt ledde hela konferensen på ett överlägset framstående sätt och som till allas glädje hade anledning att tala många gånger. Hon avgår nu, enligt stadgarna, som ordförande efter fem år och kommer att bli djupt saknad på grund av sina stora ledaregenskaper, sin utmärkta förmåga att tala, enastående vidsynthet och förståelse, hjärtlighet och aldrig svikande tro och entusiasm. Hon har emellertid fått

en värdig efterföljare i Dean Virginia Gildersleeve, Barnard College, som från början gjort en stark insats i I. F. U. W:s arbete och som helt visst skall kunna i lika hög grad ena alla dess medlemmar från så många olika land.

Mrs Corbett Ashby talade om politiskt arbete och Viscountess Rhondda, som själv är ledare för stora kolföretag vilka hon ärvt av sin far, framlade livligt sin åsikt om att kvinnor bära inneha höga poster inom industriens värld och rekommenderade samma väg som hon själv följt för att nå dem, vilket ju ty värr emellertid endast står öppet för ett litet fåtal. Frågan om ett internationellt världsspråk och behovet härav diskuterades även, och en utredning skulle göras för eventuell uttalande i frågan, fast I. F. U. W:s medlemmar ju sällan ha någon större svårighet att förstå varandra på de språk som de mest tala.

Bland de "inre" angelägenheterna förekom rapporterna från olika nationer, varvid naturligtvis de mest avlägsna och minst kända landens berättelser väckte största intresset. Kina är ännu ej anslutet, men hade sänt en liten representant, som på det livligaste sätt och flytande engelska skildrade sina medsystrars strävanden och intressen. Nya Zeelands ombud klagade över hur isolerade de känna sig därute och framhöll vilken betydelse den internationella sammanslutningen särskilt härigenom får för dem, o. s. v.

Miss Carey Thomas, ordförande i klubbhuskommittén, redogjorde på sitt livliga och entusiastiska sätt för arbetet inom denna del av den inre organi-

sationen: särskilt arbetas alltjämt intensivt för Crosby Hall i London och det skall väl ej dröja länge förrän man kan börja med tillbyggnaden av flygeln för bostäder och matsalar. I detta sammanhang nämndes de olika nationernas bidrag till Crosby Hall-fonden och det var tydligt, att den svenska föreningen kunnat ge ett gott handtag, både vid insamlingen till den stora basaren förra sommaren och på annat sätt, i synnerhet genom fru Lilly Classen, f. Westergren, i London.

Ur rapporterna från skattmästaren, Mrs Parsons, och generalsekreteraren, Miss Bosanquet, alltid lika stilla, tyst, arbetande, påpasslig och älskvärd, måste också nämnas en fråga, som diskuterades ingående och med största intresse, nämligen ett från amerikansk håll framkommet förslag om instiftande av en stor internationell stipendiefond på en million dollars, som antogs i huvudsak, fast med en hel del nödvändiga modifikationer av bestämmelserna om åstadkommandet.

Diskussionerna utmynnade i allmänhet i resolutioner om tillsättande av kommittéer för vidare utredning av frågorna, och förhandlingarna utmärktes av saklighet, praktisk syn och fast tro att med gemensam hjälp och ihärdigt arbete nå fram till de önskade målen. Bland de personligheter, som mest satte sin prägel på konferensen, skulle jag, utom de redan nämnda, vilja framhålla Mrs Mac Williams, Canadas ordförande, en ovanligt älskvärd, vänlig och vinnande människa, professor Cullis, ordförande i den brittiska internationella kommittén och professor i fysiologi i London, och

ytterligare exempelvis Dr Loschi med sin sprudlande italienska livlighet. De nordiska ordförandena intogo givetvis en dominerande ställning, och de norska arrangörerna med lektor Lilly Skonhoft och dr Gleditsch i spetsen funnos alltid till hands för att hjälpa alla till rätta. Vad som särskilt glädde skandinaverna var att tyska representanter närvaro, om ock ej officiellt, då de ännu

ej ha någon gemensam sammanslutning som kan representeras, men det var dock ett stort framsteg i internationell anda, och den absolut enhälliga vilja till förståelse, det genomgående goda samarbetet och strävan att taga hänsyn till andras åsikter, som präglade mötet, gävo goda löften för I. F. U. W:s fortsatta arbete och dess framgång.

ASTRID STURZEN-BECKER.

Ett internationellt studentskehem i Paris.

Le Foyer International des Etudiantes 93 Boulevard Saint Michel är naturligtvis i första hand, som namnet också angiver, ett hem för studentskor. Dess främsta mål är att mot minsta möjliga avgift skänka största möjliga komfort, värme, ljus och närande föda samt — last but not least — en trygg hemkänsla och en glad och sund miljö åt studerande unga kvinnor av skilda nationer. Men Le Foyer är samtidigt också en internationell kvinnoklubb med upplysningsbyrå och rumsförmedling och är i den egenskapen en oskattbar adress för alla parisfarande svenskor.

Hemmet grundades 1906 av amerikanskan Mrs Whitney-Hoff och var det första studentskehem, som öppnades i Quartier Latin. Det kallades då "Student Hostel" och besöktes av tusentals studentskor från olika länder och olika världsdelar. Så kom krigsutbrottet. Och under de första krigsåren blev det "Student Hostel's uppgift att skydda och

söka hjälpa tillrätta de många studentskor, som genom kriget blivit isolerade i Paris och fått sina förbindelser med hemlandet och de egna familjerna i ett slag avskurna. Denna verksamhet fortsattes till på nyåret 1918, då hemmet för någon tid upphörde i sin egenskap av hem för studentskor och i stället upplät sina lokaler åt kväkarnas hjälpverksamhet. På hösten 1919 kunde man emellertid återtaga den ursprungliga verksamheten och "Student Hostel" öppnade då på nytt sina portar som internationellt studentskehem, nu under namnet "Foyer International des Etudiantes" och "sous les auspices du Comité Universel des Unions Chrétiennes de Jeunes Filles".

Le Foyer är inrymd i ett stort, grått, litet dystert stenhus, som ligger idealiskt till för alla studerande, mitt i hjärtat av Quartier Latin, ett stenkast från Le Jardin du Luxembourg och endast få minuters väg från Sorbonne. Det för-

fogar över stora, trevliga samlingsrum, bibliotek, läsrum och badrum, en mycket stor, ljus matsal, som går tvärs över hela huset, och dessutom 20 liggrum för sammanlagt 30 pensionärer och dessa kunna verkligen glädja sig åt ett billigt studieuppehåll i Paris, isynnerhet om de komma från länder med hög valuta.

Ett ensamt rum betalades 1923 med 160 Fr. i månaden och 10 Fr. tillägg för eldning under vintermånaderna; delat rum kostade 115. Och i det priset ingår första frukost, varmt vatten dagligen, två bad i månaden, läkarvård och medicin. Nu är det naturligtvis årligen flera gånger så många sökande som det finns lediga platser. Men vid antagandet av pensionärer tar styrelsen särskild hänsyn till att så många nationer som möjligt bli företrädade. Ett par svenskor ha därför de bästa utsikter om de anmäla sig i tid. För den som under läsåret aspirerar på plats inom själva hemmet äro dock vissa villkor stipulerade; de sökande måste bedriva akademiska studier och få inte vara över 30 år. Villkor, som bortfalla under ferierna, då alla kvinnor med intellektuell sysselsättning tagas emot i mån av utrymme. Priset är visserligen då något höjt, men i alla fall mycket fördelaktigt.

Le Foyer är emellertid, som jag redan nämnt, inte uteslutande ett student-skehem. Det är samtidigt också en klubb för intellektuellt arbetande kvinnor från olika länder. Och i sin egenkap av klubb står Le Foyer även under terminen öppen för alla åldrar och frågar inte efter några examina. Man

visar sitt pass bara och erlägger sin årsavgift — 20 Fr. — och sedan har man rättighet att komma och gå som man vill i det stora trevliga, idealiskt belägna huset vid Boul' Mich'. Man har fri tillgång till bibliotek, skrivrum och samlingsrum och till en väl inhägnad tyst liten trädgård. Man kan få ett bad för 1.25 Fr., lunch för 3 Fr. och sitt aftonmål för 2.25.

Vid aftonmåltiderna serverar var och en sig själv enligt det amerikanska systemet "auto-service" eller "cafeteria" och till matsalen äga även icke medlemmar tillträde. Dessutom ha medlemmar rättighet att här inbjuda sina manliga släktingar och vänner, så vid lunch och middag ser man verkligen ibland ett maskulint inslag — dock mycket sparsamt. Damerna, särskilt de helt unga flickorna, äro i förkrossande majoritet.

Måltiderna i den rymliga, ljusa matsalen äro enkla, goda och billiga, och tack vare "cafeteria" raskt undanstökade, men jag vill inte påstå att de fylla några högre krav på hemtrevnad. Vad som däremot kan vara rätt trevligt och samtidigt uppfriskande är tetimmen — le quatre heure — då Foyers medlemmar mot erläggande av 50 centimes i all gemytlighet får dricka sitt te och äta sin sandwich i trädgårdssalongen på nedre botten, där någon av pensionärerna då gör les honneurs vid samovaren. Det är en allmän språk- och vilostund, och här kan man få höra nytt från alla världens kanter om också inte alla gånger på renaste franska. Man får komma ihåg att det är en internationell klubb. Statistiken över medlemmarnas antal och nationalitet under 1922—1923

visar att inte mindre än 33 länder varit företrädde, Sverige med 5, Norge med 8, Danmark med 4, Finland med 1, Frankrike självt med 268 och England—Amerika med tillsammans 179.

Inom själva hemmet hysas alltid minst 5 infödda fransyskor, som med hänsyn till språket äro utplacerade en och en i de delade rummen. För resten är föreståndarinnan, miss Sara Watson, amerikanska, klubbens sekreterare däremot alltid fransyska, likaså husmodern och den person, som står för upplysningsbyrån. Var måndag håller en kvinnlig fransk läkare mottagning för Foyerns aktiva medlemmar, och en schweizisk sjuksköterska finns dagligen under vissa timmar att tillgå om någon behöver vård eller förband. Inom administrationen är alltså det franska elementet avgjort övertvägande, vilket inte hindrar, att den franska som under samkvämen surrar om öronen på en är ganska betydligt inmängd med gurglande, engelsk-amerikansk accent. Och man hör också ryskornas, polskornas och italienskornas rullande r och skandinavernas redbara, ordentliga uttal, som oftast så ohjälpligt syndar emot fransk tonvikt och fransk esprit. Men vad man helt saknar och saknar mycket därför att frånvaron påminner om allt ont som varit och allt oförsonligt ont som ännu är, är det tyska inslaget. Men ett sådant vore ju heller knappast tänkbart i nuvarande stund.

Under vintern anordnar Le Foyer två soaréer i månaden, dit alla medlemmar erhålla inbjudan. Och har man tur kan man dessemellan i Le Foyer få höra verkligt roliga föreläsningar i olika äm-

nen. Där har, för att bara nämna några exempel, Jaques Copeau — Le Théâtre du Vieux-Colombiers skapare och direktör — talat om våra dagars teater, Georges Duhamel om den moderna romanen och M. Langevin om Einsteins teorier. En medlem kan dessutom genom Foyerns förmedling få billiga biljetter till teatrar och konserter och fördelaktiga tillfällen att deltaga i sport och utfärder. För att inte tala om att Le Foyer är en pålitlig och utmärkt rumsförmedlare och därigenom kan göra sina medlemmar oskattbara tjäntser.

När jag förra året var nere i Paris arbetade Foyern under ganska tryckta ekonomiska förhållanden. Det är ju inget företag, som i sig självt "bär sig", men i ganska stor utsträckning måste vara beroende av donationer och enskilda bidrag. Nu ser jag emellertid till min glädje av årsredogörelsen att trycket lättat. Stiftarinnan, Mrs. Withney-Hoff, har nämligen givit löfte om att inköpa och skänka det hus där hemmet är inrymt, så att Le Foyer från och med nästa år blir befriad ifrån att erlägga hyra, och en basar, som förra vintern anordnades av studentskorna själva, tycks ha inbringat inte så litet.

Vid mitt besök i fjol fick jag också en inblick i vilka ekonomiska svårigheter de unga studentskorna själva ha att kämpa emot. Många måste ju under studietiden helt eller åtminstone delvis försörja sig själva. Så har det väl alltid varit för resten. Men det gick an förr, medan ännu intellektuellt arbete stod någotsånär högt i kurs, då språk- och musiklektioner voro goda resurser att räkna med. På de sista åren ha dessa

förvärvskällor emellertid mer och mer sinat ut. Man har inte just råd att taga några lektioner längre, och så pressas priserna ned genom den ringa efterfrågan och de många utbudena. Och de av studentskorna, som vid sidan av sina studier varit tvungna att förtjäna, ha fått taga snart sagt vilket arbete som helst. Jag träffade en dansk student-ska, som hade sin mågga utkomst på att några timmar dagligen valla en bortskämd amerikansk pape i Paris' parker. Och Miss Watson klagade över att man av flera också fordrade att de skulle utföra grovarbete.

"La coopérative de travail" har därför hälsats med stor förtjusning och är nu Foyerns riktiga skötebarn. Det var en av studentskorna själva som för något mer än ett år sedan kom upp med idén att man skulle organisera en sorts handarbetsförening. Tanken vann genast stor anslutning. Inom nio månader räknade föreningen 60 medlemmar, både manliga och kvinnliga, och omsättningen var uppe i 9,000 Fr. Här förfärdigades nu på lediga stunder ryska broderier, irländska spetsar, batik och bokband. — Var och en söker åstadkomma något typiskt för sin nation — och arbetena försäljas dels i "Le Foyer", dels i "Chez Pérette", 34 rue de Miromesnil, en liten gata som går ner till rue du Faubourg St. Honoré inte långt från Elyséepalatset. "Chez Pérette" är något motsvarande Bikupan hos oss, men betydligt enklare. Den ligger emellertid centralt till för en köpstark publik och efter vad jag hört skall försäljningen gå bra, och flera fattiga unga studerande

kunna försörja sig på sina händers arbete.

Det är tunga tider och svårt att draga sig fram inte minst för den studerande ungdomen. *Le Foyer International des Etudiantes* har därför en stor uppgift att fylla just nu och bör kunna räkna med intresse från skilda länder.

ANNA WALL.

Kringblick.

Ny och gammal historia. Näppeligen drömde Guizot, när han i tidigare delen av förra århundradet förvärvade det gamla klostret Val Richer i Normandie till familjeresidens, om att hans dotterdotter skulle där en gång under några vackra julidagar församla styrelsemedlemmarna av en internationell kvinnoförening, vars huvuduppgift är att arbeta för politiskt medborgarskap åt samtliga världens kvinnor. Vad skulle väl doktrinären-politikern och den dåvarande statsskickshistorikern sagt till detta?

Men vi kunna väl tänka oss huru Mme de Witt Schlumberger med älskvärd grandessa har gjort les honneurs för internationella kvinnorösträttsalliansens styrelse i Guizots hus, fyllt av hans böcker och hans tavlor och med mängden av minnen och historiska associationer. Korrespondenten till *The International Women Suffrage News* talar också med lika förtjusning om det mottagande hon beredd sina gäster som om den historiska miljön — i förbigående får man därtill ett entusiastiskt måleri av detta typiska hörn av Normandie, byarna med sina ribb- och murbrukshus och gamla lador inbäddade i apalgårdarnas grönskande famn.

Mötets ärenden voro många och synas ha skötts med ingående intresse. Det gällde främst att lägga rösträttsalliansens även till allmänna kvinnofrågor utvidgade arbete organisatoriskt tillrätta så att varje detalj på

programmet blir av uppbyggande och befordrande art, och ingående diskussioner ägnades dessa punkter. Nästa kongress, som efter vad man nu bestämt även kommer att hållas i Frankrike, närmare sagt Paris — men detta är ju så gott som självfallet — kommer att få ta del av och yttra sig om vad i den vägen blivit beslutat.

Kinesiskornas dag. Tretusen kinesiskor, de flesta av dem studeranden, marscherande genom Kantons gator med banér och fanor fladdrande för vinden, vilkas inskriptioner plåcerade lika rättigheter med männen samt militarismens avskaffande, se där ett skådespel som nyligen uppförts i Mittens rike. Man kan våga utgå ifrån, att dessa 3 000 paraderande kvinnor ej heller äro vänner av de insnörda fötterna!

Den kvinosa föörening som av tvenne ledande och inflytelserika kinesiskor bildats i provinsen Peking uppges vidare vara särdeles framgångsrik. Ordföranden i denna är dessutom grundare av en juridisk högskola för kvinnor.

Ännu längre österut. Den buddhistiska Jodosektens 750-årsjubileum, som för någon tid sedan högtidlighölls i Chiointemplet i Kioto, avlopp inte utan en självständighetsförklaring från de 350 nunnor som samlats till festen från alla delar av Japan. Sådan är tiden! På ett särskilt möte enade sig dessa nunnor om en resolution, i vilken de begärde att de i likhet med prästerna skulle få vara med att välja medlemmarna i sektens högsta råd. Därtill fordrade de en högre och mera tillfredställande utbildning än vad som hittills kommit nunnorna till del. Mötet hölls i nunnornas egen skola omedelbart efter den stora jubileumsfestligheten, i vilken de, i sina svarta nunnedräkter, samt tusentals av Jodosektens präster tagit del.

Politik och kvinnosak, religion och kvinnosak, det blir allt till samma stora komplicerade fråga jorden runt.

Köpenskap och välgörenhet.

Ett uppslag.

Lika sant som som det är sagt, lika visst är det att vi bli fattigare hela vårt gamla klot runt, för var dag som går.

På alla områden gäller det att komma till rätta i detta nyktra, kusliga sakförhållande. Den, som kan arbeta, arbetar naturligtvis. Men de, som inte kunna? De sjuka, de orkeslösa, de oskyldigt märkta? Ja, för dessa sträcka tusende och åter tusende kärleksfulla händer fram offerskålen — och bedja.

Men i dessa bedjande, framsträckta händer faller allt mindre och mindre guld för vart år, som går.

Det går så långt att de under goda tider gjorda donationerna, ej alltid kunna honoreras. Således gäller det att kasta om rodret och styra efter ny kurs, lämplig för tidsförhållandena.

Denna kurs ger oss Romain Rollands goda vän, fru Louise Cruppi, mycket känd även i Sverige, sedan den tid hon vistades här i och för studier till sitt utmärkta arbete över nutida svenska författarinnor.

Hon uppmanar sina egna landsmaninnor att följa engelskornas exempel. De tyckas ha funnit en väg ut ur penningesvårigheterna och de pinsamma, förödmjukande tiggerierna för sina fattiga. I stället för supplikanter bli de handlande! För engelskorna var detta ingen primör. Det var snarast ett arv från suffragettidens stormiga kampår.

Under dessa startades en hel del "suffragett-affärer", grundade genom kvinnosammanslutningar där man själv eller med ombud förestod butiken och vinsten gick till den "Heliga Sakens" kassa. Rösträtt ha de — men på köpet fingro de också idén: "köpenskap och välgörenhet". Och den exploateras med iver.

Detta är då väl ingenting nytt, ropar någon. Tänk på våra stora, mondäna basarer och välgörenhetsfester, med salustånd och — på våra böss-skramlande "Dagar"! Sant — delvis. Men omkostnaderna för de förra, som sluka alldeles oerhörda summor, med de ideligen varandra överbjudande lyxprestationerna, vem komma de till godo? Och "Dagarnas" kopparskrammel blir med varje år allt ohälsosammare för öronen — och allt ovilligare åtlytt! Dessutom bli alla dessa "välgörande" damer indragna i en massa representations-skyldigheter och "tack-för-hjälpen"-bjudningar, som ha bra mycken likhet med återlämnad växel på de stora sedlar de tagit in på basaren. Och förresten: på hur många basarer jazzar man in pengar under årets 365 dagar? Kanske på ett tiotal? Men folk ropa dagligen på värme och mat!

Inför penningeknappheten anammade den högförnäma engelska aristokratien suffragetternas idé: de slog sig på affärer, satte upp modist-, blomster-, konstvarubutiker, där de sälja till normala pri-

ser och låta köparen, sig själv ovetande, öva välgörenhet. Och med denna dagliga, silande lilla silverflod underhålla de sina milda stiftelser, utan att ockra på folks tålmod och utan att degradera sig själva i ringaste mån. Eller så öppna de en tesalong, dessa överallt i England så vanliga rendez-vous-platser, dit de rekommendera och skicka vänner och bekanta — och det går ypperligt. "Min lilla butik på Bond Street inbringar guld rentav" ropar lady W. till sina gäster, med förtjusning.

Och dessa högförnämiteder skörda dessutom en privat liten biprodukt de aldrig drömde om: de förvärva sig duktiga affärsegenskaper, de komma i kontakt med det verkliga livet och på köpet få de — sensation!

Fru Louise Cruppi uppmanar fransyskan: "gack du och gör sammaledes!" Har du en trädgård eller lantegendom i stads närhet: sälj kål och selleri — sälj blommor! Eller en tesalong? Eller en mode-affär — du som är modist med fingerspetsarna! Skulle det inte vara behagligare än gå från kontor till kontor med lista? Eller värdigare än att stå utkädd i ett gathörn och leka pajas med framsträckt tiggarbössa?

Uppslaget får gälla för vad det kan — men en räddning till en tid ut ur det nuvarande dödvattnet är det alldeles säkert.

HEDDA KEY-RASMUSSEN.

Kommunikationsverkens lönenämnd och 1921 års lönekommittés betänkande.

II.

Beträffande den för män och kvinnor gemensamma tjänsteförteckning, som skulle bliva gällande vid kommunikationsverken, anser lönenämnden, att den i nuvarande 1:a kvinnliga lönegraden upptagna befattningen skrivbiträde bör kunna uteslutas, då densamma hittills icke kommit till användning vid nämnda verk och, såsom vid flera föregående tillfällen framhållits, något behov av befattningen i fråga icke föreligger för dessa verks vidkommande.

Till det av lönenämnden framlagda förslaget till inplacering av de olika, hittills för kvinnor avsedda befattningar i en för män och kvinnor gemensam löneplan med tillhörande tjänsteförteckning fogar nämnden följande erinringar.

På grund av konstruktionen av den kvinnliga löneplanen med allenast 8 lönegrader — vilka få anses motsvara ett något större antal lönegrader inom den manliga löneplanen — hava de kvinnliga tjänstekategorierna sammanträngts på ett sätt som gör det oantagligt, att i åtskilliga fall inom en och samma kvinnliga lönegrad och inom till namnet samma befattning inrymmts tjänster, vilka med hänsyn till arbetsuppgifternas olika kvalitet rättvisligen böra i lönehänseende värdesättas på ett mera differentierat sätt än som hittills varit möjligt.

Sålunda torde vissa befattningar inom de nuvarande högsta kvinnliga tjänstekategorierna på grund av inordnandet i den kvinnliga löneplanen hava placerats väl lågt, om hänsyn tages allenast till med befattningarna förenade arbetsuppgifter, befälsställning m. m. Å andra sidan hava måhända vissa hittills för män avsedda befattningar av motsvarande slag erhållit en jämförelsevis allt för hög placering av den anledning, att de varit manliga tjänstemän förbehållna.

Även beträffande en eller annan tjänstekategori i övrigt, särskilt inom de hittillsvarande kvinnliga grupperna, torde kunna göras gällande, att densamma inrymmer befattningshavare med till kvaliteten så olika arbetsuppgifter, att de, som utföra det mest kvalificerade arbetet inom gruppen ifråga, rättvisligen borde tillhöra en högre lönegrad än de övriga.

Det torde böra ankomma på vederbörande verks styrelser att taga dylika förhållanden under överbäggande samt till Kungl. Maj:t ingå med förslag till de jämkningar eller omplaceringar av dylika särskilda tjänster, vartill en undersökning i berörda hänseende kan ge va anledning.

Den av lönenämnden för olika befattningar föreslagna placeringen medför, med iakttagande av de utav nämnden

ifrågasatta avdragen för kvinnlig innehavare av befattningarna, i åtskilliga fall löneminskning. I dylika fall torde de nuvarande befattningshavarna böra äga rätt till personliga lönetillägg.

Slutligen förordar lönenämnden att de nya avlöningsbestämmelserna måtte träda i kraft vid en bestämd tidpunkt och icke på sätt lönekommittén tänkt sig allenast successivt i mån av avgång eller befordran. Sistnämnda anordning, enligt vilken de vid övergången till ett nytt lönesystem oundvikliga svårigheterna skulle utsträckas över en allt för lång tidsperiod och förenas med andra här tillkommande olägenheter, hänförande sig till befordringsförhållandena och de yngre tjänstemännens löneställning i jämförelse med de äldres m. m. anser sig nämnden under inga omständigheter kunna tillstyrka.

Reservationer ha avgivits av ordföranden ävensom av ledamoten W. A. Nilsson, med vilken ledamoten P. Nilsson förklarar sig instämma. Suppleanterna Hesselgren och Petrelius ha, var för sig, avlämnat särskilda uttalanden.

Hr Ekman. — Beträffande de av komittén åberopade, av nämnden underkända sociala synpunkterna, så får givetvis kommitténs betonande av statens intresse att främja familjebildandet icke betraktas såsom huvudsakligen avseende ett statens "fortbestånd" i form av stegrad nativitet. Om den saken råder, som bekant t. o. m. mycket skiljaktiga meningar. Utan vad som därmed i här föreliggande sammanhang främst åsyftas såsom socialt betydelsefullt är givetvis, att statstjänstemännen,

som i viss mån bilda stommei samhällsorganismen, leva under, socialt sett, sunda och normala betingelser.

Den enligt nämndens uppfattning för ställningstagandet mest betydelsefulla synpunkten torde dock icke vara den sociala hänsynen, utan vore den innesluten i kravet, att "arbetet skall betalas efter dess värde", att därvid regeln "lika lön i lika befattning" skall tillämpas samt att staten "i sin allmänna lönepolitik icke bör avvika från de grundsatser, vilka tillämpas på den allmänna arbetsmarknaden".

Ett "arbets värde" bestämmes, där fri prissättning råder, endast delvis av arbetets art och en för dess utförande erforderlig utbildning. Tillgång på arbetskraft och möjligheten för konkurrens emellan sådan äger på en obunden prisbildning en avgörande inverkan. Men i svensk statstjänst ha dessa faktorer icke något inflytande. Där fastställes tvärt om "arbetets värde", oberoende av konjukturer, tillgång på arbetskrafter m. m., genom ett av statsmakterna fattat beslut med i viss riktning obegränsad räckvidd. I sak innebär ordinarie tjänstemannaställning, att mellan staten, representerad av något verk, och befattningshavaren, träffas en förbindelse, som tillförsäkrar den senare en viss minimiinkomst till en angiven åldersgräns och detta till och med oberoende av huruvida staten i fortsättningen i den överenskomna befattningen har möjlighet att utnyttja den anställdes arbetskraft eller icke. I nu nämnt avseende äger den svenska tjänstemannen en ställning, som, oberörd av synpunk-

ten av arbetets värde, i orubblighet knappast torde äga något motstycke.

Genom pensionsrätten, vilken, om också efter bidrag från befattningshavarens sida, med övervägande statstillskott garanterar även den ur tjänst avgångne viss inkomst, så länge han lever, blir inträde i ordinarie statstjänst i själva verket ett livstidsavtal, oryggligt från statens sida, enligt vilket befattningshavaren ger verket rätt att i stadgad omfattning förfoga över hans arbetskraft, medan däremot staten åtager sig skyldighet att bereda befattningshavaren under hela hans tillvaro viss årlig inkomst.

Det är emot denna bakgrund 1921 års lönekommittés förslag skall prövas. Det är rörande tjänsteinnehavare i nu angiven ställning frågan bör ställas, huruvida det är lämpligt och rimligt att behovsprincipen, exempelvis i familjetilläggets form, kommer i tillämpning eller icke. Ett principiellt svar på den frågan synes knappast kunna utfalla i den riktning, nämnden gjort gällande. Ett jasvar synes vara vida starkare motiverat.

Också den åberopade "grundsatsen" "lika lön i lika befattning" ter sig föga övertygande. När staten vägrade halvparten människor, kvinnorna, att få tillträde till flertalet statstjänster, innebar det obestriddligen en orättvisa. Men av en behörighetsförklaring för kvinnorna lär icke följa, att staten, därest den har anledning antaga, att den nya aspirantgruppen, såsom helhet betraktad, representerar mindre allsidig användbarhet, uthållighet och produktivitet, begär en rättskränk-

ning, om, tills erfarenhet vunnits, löneplanerna upptaga en marginal till skydd mot ökad statlig förvaltningskostnad. Jämväl här gälla nämligen att de normala faktorerna för fastställande av "arbetets värde" elimineras, men att statens förpliktelser, hur än experimentet utfaller, kvarstå och förvisso bliva till fullo utkrävda.

I detta sammanhang faller det också i ögonen, att lönenämndens majoritet starkt understryker, att staten i sin allmänna lönepolitik "icke bör avvika från de grundsatser, vilka tillämpas på den allmänna arbetsmarknaden". Herr Ekman deklarerar sin fullständiga obekantskap med en "allmän arbetsmarknad", vilken tillämpar satsen: lika lön i lika befattning, lika för män och kvinnor.

Att fullständig, formell likställighet tilltalar de personligen statsanställda kvinnorna är otvetydigt, även om åtskilliga bland dem icke torde kunna undgå att känna, att en omedelbar dylik ställning kan få köpas mycket dyrt. Men när en sådan princip hissas upp på bekostnad av behovs- och familjetilläggsprincipen, då blir följderna otvivelaktigt den, att det allmänna kvinnointresse som sammanfaller med hennens intresse blir tillbakasatt. Detta framhöllo också vid flera tillfällen de kvinnliga ledamöterna av 1923 års lönekommitté, vilka varmt förordade familjetilläggsprincipens genomförande.

Frågan om behovsprincipens godkännande eller förkastande påkallar givetvis i detta samband på ett helt annat sätt än förut varit erforderligt icke blott tjänstemännens, utan även alla

allmänt intresserades och enkannerligen de för den ekonomiska utvecklingen ansvarigas uppmärksamhet.

Herr W. A. Nilsson, (K a b b a r p). —Problemets lösning enligt nämndens princip — och utan merkostnad för statsverket — kräver en sänkning över lag av nu gällande tjänstemannalöner. En dylik sänkning av beloppen å den nya gemensamma löneskalan, som för den enskilde tjänstemannen bleve mycket obetydlig, skulle, på grund av de manliga befattningshavarnas stora flertal, göra det möjligt att, utan stegring av statsverkets totalkostnad, ej blott bereda de nuvarande kvinnliga tjänstemännen, åtminstone successivt, den löneförbättring, som fastän den icke påkallas av behov eller andra materiella hänsyn upptagits både av 1921 års lönekommitté och av lönenämnden som en given konsekvens av behörighetslagen, utan även att bortse från de omständigheter, som föranlett kommittén att föreslå procentuella avdrag å de kvinnliga lönerna.

Finner man denna utväg olämplig, torde vårt folks ekonomiska betryck göra det nödvändigt att framdeles som hittills fasthålla vid behovsprincipen.

Med denna utgångspunkt kan man antingen bibehålla och vidare utveckla den nuvarande anordningen med skilda löneskalor för män och kvinnor, varvid de senares genomgående lägre avlöning motiverats med kvinnornas billigare levnadsbehov och billigare levnadskostnader i allmänhet, eller också begränsa tillämpningen av behovsprincipen till en meravlöning för familjeförsörjaren. Det i detalj utarbetade förslag, som med

anslutning till den renodlade familjetilläggsprincipen framlagts av 1921 års lönekomitté, lider emellertid av vissa fel och svagheter, som torde göra det lika oantagligt som lönenämndens förslag. Kommitténs utredning visar än en gång, hur vanskligt det är att åstadkomma ett lämpligt och skäligt lönesystem med familje- eller barntillägg. En dylik anordning torde böra begränsas därtill, att de två sista ålderstilläggen i de femklassiga och det sista ålderstillägget i de fyrclassiga lönegraderna utgingo på samma sätt, men endast till familjeförsörjare.

Fröken Hesselgren anser sig helt och hållet kunna instämma i de av lönenämndens majoritet framlagda skälen mot ett införande i statens lönesystem av familjetilläggsprincipen i den form, som av 1921 års lönekommitté föreslagits, ävensom i nämndens uppfattning, att frågan om de kvinnliga befattningshavarnas löneställning ej behöver på något sätt göras beroende av frågan om denna princip införande i lönesystemet.

Reservanten ansluter sig oförbehållsamt till den princip — en rent kvalitativ uppskattning av arbetets värde inom varje särskild befattning utan hänsyn till befattningshavarens kön — som av lönenämnden lagts till grund för de kvinnliga befattningshavarnas inplacering i den gemensamma löneplanen och anser i likhet med nämnden att en gemensam löneplan och dito tjänsteförteckning utgör ett oeftergivligt villkor för en praktisk och rättvis lösning av denna fråga.

Som en konsekvens av denna prin-

cip har också nämnden tagit avstånd från lönekommitténs förslag att genom visst löneavdrag utjämna en förmodad mindervärdighet i de kvinnliga befattningshavarnas prestationsförmåga, påvisande att en sådan differentiering är ohållbar samt att nödiga korrektiv gentemot enskilda tjänstemäns eventuella mindre duglighet redan är tillfinnandes i avlöningsreglementet. Reservanten, som anser att lönenämnden borde tagit steget fullt ut och påvisat, att detsamma gäller även för den av lönekommittén påstådda större sjukligheten hos de kvinnliga befattningshavarna, protesterar mot införande av något som helst avdragssystem, som ej är betiugat av den olikhet i manliga och kvinnliga befattningshavarnas reallöner, som är en följd av avgifterna till änke- och pupillkassan och olika pensionsavgifter.

Understrykande att lönenämnden vid uppgörande av sitt förslag till löneplan, enligt reservantens mening, slagit in på rätta vägen, hänvisar hon emellertid till de i hennes tycke mest påtagliga felplaceringarna beträffande kanslibiträden, postexpeditörer och telegrafister samt förklarar att den av nämnden föreslagna löneplanen ej kan anses slutgiltig, vilket ock av nämnden själv framhållits, utan torde fordra en ytterligare bearbetning för att bli praktiskt användbar.

Vad beträffar den av lönekommittén föreslagna och av lönenämnden godtagna ändringen av § 4 i avlöningsreglementet angående gift kvinnas ställning, förklarar sig reservanten lika litet kun-

na biträda den som den ursprungliga formuleringen, när hon anser, att behörighetslagen ej lämnar rum för något som helst intrång i de gifta kvinnornas rätt att bekläda statstjänst utöver vad som stadgas i lönereglementet om andra statstjänstemäns rättigheter och skyldighet i avseende å tjänstledighet och dylikt.

Herr Petrelius. — Den av nämnden vid inordnandet i tjänsteförteckningen av olika befattningar följda principen — en rent kvalitativ uppskattning av arbetets värde — fordrar enligt reservantens mening, att befattningarna kanslibitråde och stationsmästare av klass 2 uppflyttas till 4:de lönegraden.

Inom postverket äro fordringarna på allmän kompetens, fackutbildning och tjänstgöringsprestationer lika för manliga och kvinnliga befattningshavare av s. k. högre grad. Det vore för den skull en lika oväntad som orättfärdig konsekvens av behörighetslagen, om densamma tages till anledning att utan sakliga grunder differentiera ifrågavarande befattningar (postexpeditörer, förste postexpeditörer och postmästare av 3:e och 4:de klass) efter innehavarens kön beträffande titlar och placering i lönegrader i en för män och kvinnor gemensam löneplan. Därpå skulle otvivelaktigt förr eller senare grundas den uppfattning, att även en kvalitativ åtskillnad mellan befattningar, som innehades av män, och sådana, som bekläddes av kvinnor, existerade. Högst sannolikt skulle vidare befattningarnas hänförande till skilda lönegrader leda

till att befattning, exempelvis en postmästartjänst, skulle anslås ledig med placering i endera av två lönegrader, för manlig eller kvinnlig innehavare. Därmed vore den nuvarande fria och öppna

tävlan mellan manliga och kvinnliga sökande i viss mån upphävd.

En dylik utveckling vore även för postverket ogynnsam.

ELIN RHEBORG.

Notiser från bokvärlden.

Ellen Key. Människovännen. Av *Ann Margret Holmgren*. Studentföreningen Verdandis småskrifter. 279. Albert Bonniers förlag.

Vi ha fått en biografi över Ellen Key, visserligen ej ingående och uttömmande — Verdandis småskrifter rymmer ej detta och populariseringen av ämnet gör ju också att det djupare greppet här saknas — men dock de större linjerna av hennes liv och gärning sammansluttna kring det hon levat färdigt.

Man följer Ellen Key genom den barndoms- och ungdomstid som hon själv så levande skildrat i boken om den älskade fadren samt fram genom utvecklingsåren och in i det skapande, starka, stridbara och kärleksutflödande liv som varit — och är — hennes. Analys av hennes författarskap ingår ej i denna bok, och endast ganska allmänt beröras de moment av hennes skriftställarverksamhet som varit manifestationerna av hennes djupaste patos. Så skarpt konturerad som Ellen Key själv är ger denna biografiska skiss dock även i sin lätta teckning en gripbar bild av

den Ellen Key, kring vilkens dominerande förgrundsfigur en tidsperiods kanske starkaste strömningar brutit sig.

Man måste beklaga att Sigrid Fridmans monumentalt bygda statyett av Ellen Key till sina linjer så förvanskats som fallet blivit vid dennas reproduktion som omslagsvignett.

Vivis resa. II. Från Saltsjöstaden till Pacifikens stränder. Av *Vivi Laurent*. Med teckningar av författaren. Wahlström & Widstrands förlag.

Det är givetvis särdeles post festum att nu på höstsidan anmäla *Vivis resa*, del II, från i våras. De många tusentaliga vännerna av del I ha säkerligen redan för länge sedan köpt den och funnit ut att den är den lika roliga fortsättningen på den roliga första delen. Samma fart i den, samma friska löje, samma goda hjärta. Och samma dyrbart humoristiska pennteckningar. Men hur sent ute man än är, alltid har man lust att för egen räkning säga ifrån att man fortfarande varit oerhört road i resällskap med Vivi.

E. K-N.

INNEHÅLL.

För andra gången.

Kvinnliga akademikermötet i Kristiania. Av *Astrid Sturzen-Becker.*

Köpenkap och välgörenhet. Av *Hedda Key-Rasmussen.*

Ett internationellt studentskehem. Av *Anna Wall.*

Kringblick.

Kommunikationsverkens lönenämnd och 1921 års lönekommittés betänkande. II. Av *Elin Rheborg.*

Notiser från bokvärlden.

Fredrika-Bremer-Förbundets skola för kvinnlig yrkesutbildning

med anslag av stat och kommun.

Högre kursen utbildar sömnadslärarymmor och arbetsledare.

Lägre kursen tvåårig lärlingsskola för klädsömnad.

Extra elever mottagas i mån av utrymme.

Höstterminen började den 26 augusti.

Ett fåtal platser återstå i en parallellklass i Lägre kursen.

Adress: NORRLANDSGATAN 20, Stockholm.

Telefon 30399

Prospekt sändes.

Collan-Oljan

Världens förnämsta läderpreservativ, gör skodonen absolut vattentäta och minst dubbelt varaktiga.

A.-B. Collan-Olje-Fabriken
T. OLSEN - STOCKHOLM

För bildad dam

finnes att hyra 1 eller 2 rum, möbl. eller omöbl., event. med inackordering!

Högt, vackert, fritt läge i Södertälje.

Svar till

“Nära Badhusparken”

Rönninge

HERTHA

Tidskrift för den svenska kvinnorörelsen, utgiven av **Fredrika-Bremer-Förbundet**.
Redaktör: *Ellen Kleman*.

Förbundsmedlemmar erhålla tidskriften till ett pris av kr. 5:50, varvid prenumeration sker direkt genom **Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 48 Klarabergsgatan, Stockholm**. *Icke-förbundsmedlemmar* prenumerera å närmaste postanstalt eller i bokhandel. Pris för postupplaga: $\frac{1}{1}$ år kr. 6:50; $\frac{1}{2}$ år kr. 3:50; $\frac{1}{4}$ år kr. 1:90. Lösnummer 65 öre. Redaktion och expedition: 48 Klarabergsgatan II, Stockholm. Redaktions-tid: tisdagar och fredagar kl. 1—3. Allm. T. Norr 48 50, Riks 27 62. Expeditionen: kl. 11—4 varje söckendag. Allm. T. Norr 48 50, Riks 27 62.

Tidning för Lärarinnor

utkommer sedan 1898 med ett nr i veckan.
Redaktris: *Anna Hammar dahl*. Adress:
Pipersgatan 9, Stockholm. Utgår till skolhusen,
speciellt å landsbygden, över hela Sverige. Kom-
munernas annonsorgan vid ledigförklarande av
skoltjänster.

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS BYRÅ

48 KLARABERGSGATAN 48

UPPLYSNINGSBYRÅN

RIKSTEL. 27 62.

ALLM. TEL. NORR 58 50.

ÖPPET 11—4.

*Upplysningar lämnas rörande kvinnliga arbetsområden, ut-
bildningskurser, löneförhållanden m. m.*